

Meningen med föreningen

"Meningen med föreningen II eller Ju snabbare beslut desto tidigare kaffe" av en grupp skådespelare vid Teater Västernorrland i början av 70-talet, bearbetat av Ecke Olsson, Sofokles.

Scen: Nya Teatern, Teatergruppen Zenit, Gamla Röda Kvarn, Örebro, 15/11 2002

Regi och scenografi: EckE Olsson
Kostym: Marianne Liljeholt, Yvonne Johansson

Ljus och ljud: Pekka Björklund
Medverkande: Britt Holmberg, Börje Pettersson, Allan Eriksson, Lars-Erik Jonasson, Göte Pettersson, Anki Lundqvist, Anna Marolt, Kajsa Wadström

Jesper Lange

Handlingen i amatörteatergruppen Zenits senaste föreställning är ungefär såhär: en hembygdsförening i en obestämd utflyttningsort i västra Mälardalen väntar besök av förbundssekreteraren som är försenad. Besöket betraktas som en stor ära. Året är 1989, året då Globen invigdes.

Under tiden man väntar på sekreteraren avhandlas olika frågor och problem av lokal art: bland annat det ringa deltagande i föreningens möten men också välkommandet av en ny kvinnlig medlem från Stockholm som har tidigare föreningserfarenhet även om det är från den då så rabiata föreningen Greenpeace.

För henne är det politiska synsättet naturligt och vanligt och hon har svårt för att förstå vad det är bygdeföreningen egentligen sysslar med, d.v.s. vad meningen med föreningen är.

FÖRSÖKER TA MAKTEN

Tiden är sex år före Sveriges inträde i EU och diskussionen för och emot EU sipprar oundvikligt in i föreningens stillastående liv. Diskussionerna går högt varvat med mötesformalia och mötesdeltagarnas (markanta) personligheter ritas upp och det framträder en rolig och vänlig karikatyr av det sociala livet på vischan.

När sedan förbundssekreteraren gör sin försenade entré visar det sig att hennes verkliga syfte är att centralisera administration och beslut för alla länets lokala bygdeföreningar och således flytta initiativet bort från det lokala. Med aggressiva hot och manipulation försöker hon ta makten över mötet och tvinga föreningen att godta centraliseringen och avstå från sin suveräne självbestämmerätt.

Hennes grova metoder åstadkommer missnöje och kaos i föreningen. I en bensträckarpaus beslutar medlemmarna på direkten att spela upp Sofokles' tragedi "Antigone" i en kortvariant som man har repeterat på i flera år men av någon anledning aldrig spelat. Förbundssekreteraren ser pjäsen

FOTO: TEATERGRUPPEN ZENIT

Allan Eriksson, Börje Pettersson, Kajsa Wadström, Anki Lundqvist, Britt Holmberg, Anna Marolt och Lars-Erik Jonasson i "Meningen med föreningen II", Teatergruppen Zenit, Nya Teatern, Örebro 15/11.

från en dold plats och efteråt verkar det som om hon har fått sig en tankeställare och börjar tveka i sin övertygelse att centraliseringen av makten i hembygdsföreningarna är en bra idé.

Ungefär! Verkar det rörigt? Det är det också tycker jag. "Meningen med föreningen II" är ett märkligt pjäsval tycker jag. Ursprungstexten är skriven av ett kollektiv av skådespelare på Teater Västernorrland i början av 70-talet och var en stor publikframgång på den tiden och pjäsen har sedan spelats då och då.

Jag tror att man i 70-talets självklara politisering ansåg hembygdsföreningarna som en stor och viktig folkrörelse man kunde utnyttja till politisk agitation. Där fanns redan en social (infra)struktur som man kunde förmedla politiskt teater igenom och det lyckades Teater Västernorrland tydligt med på 70-talet.

Teatergruppen Zenit har av en anledning som jag inte hittar flyttat pjäsens tidsram till Närke, 1989. Vad kan orsaken vara till det? Vad hände egentligen 1989 i Närke? I Sverige? I världen? Jag kommer ihåg att Berlinmuren föll den 9 november men annars är det mycket magert i mitt minne. Så varför just 1989?

VARIANT AV ANTIGONE

Märkligt är också att man har inlemmat en mycket kort variant av den klassiska grekiska tragedin "Antigone" i pjäsen. Av programmet framgår det att regissören EckE Olsson ser en tematisk likhet mellan pjäsen om hembygdsföreningen och Antigone som bägge sägs handla om "samvete, övertygelse, underkastelse".

Kanske det finns ett formellt tematiskt samband men jag får inte ihop det i alla fall då berättelsen i "Antigone" visar Kung Kreon

som sätter sig upp mot gudarnas vilja i sitt maktbegär genom att neka Polyneikes en begravning och därvid förlorar sin son och hans trolovade Antigone och sin fru som alla begår självmord. Och det är ju inte riktigt läget i hembygdsföreningen. Som tur är!

Problemet är att de två pjäserna som har satts ihop inte befruktar varandra. De lyfter inte varandra, belyser inte varandra och sammanställningen ger inga nya insikter. Tycker jag. Men å andra sidan tycker jag inte att det är något fel i att experimentera och montera ihop grejer som inte har något riktigt inre samband. Ibland åstadkommer man faktiskt något nytt och spännande på det viset, så min kritik är inte en uppmaning till att låta bli att göra liknande saker i framtiden. Tvärtom. Men jag tycker alltså inte man har lyckats denna gången.

De två pjäserna kräver helt oli-

ka spelstil. Gemensamt för pjäserna är det psykologiska intresset och jag tror det har varit en intressant utmaning för teatergruppens medlemmar att arbeta med. "Meningen med föreningen II" är skriven för att spelas i den realistiska komedispeltraditionen. "Antigone" är inte realism även om Sofokles var en förnyare av den grekiska teatern genom att betona karaktären, det vill säga rollarnas psykologi och den så kallade "tragiska analys", den noggranna undersökningen av de personliga handlingarna som ledde fram till katastrofen.

Kort kan man säga att verkligheten i "Antigone" inte har med vardagen att göra och att spelstilen därför inte heller kan vara en härmning av vårt nutida vardagliga beteende som är realismens signum.

SVÅR UPPGIFT

Det är naturligtvis speltekniskt mycket krävande att spela klassisk grekisk tragedi och det är då också uppenbart att skådespelarna känner sig mer hemma i realismen. Texten till spelet om hembygdsföreningen är robust och innehåller många textbaserade skämt och skådespelarna kan då i långt högre grad luta sig mot texten. I "Antigone" måste aktörerna själva fylla texten med mening. Det är en spännande och svår uppgift som jag inte tycker man lyckas lösa denna gången.

Kajsa Wadström (förbundssekreteraren Lizette) gör en bra och modig insats som elak bitch. Rollen spelas ensidigt och utan förbehåll och ursäkter och det tycker jag är roligt. Kajsa Wadström lämnar ut rollen fullständigt så det ångar av maktbegär där hon går och står och hon utnyttjar sin kvinnlighet grovt som manipulativt medel.

Göte Pettersson visar åter igen att han har en mycket stor talang. Han framställer bonden Åke med säker hand och humor. En svaghet vid hembygds pjäsen är att den primära komiken ligger i texten och inte i handlingen eller snarare aktionen på scenen och det tror jag att Göte Pettersson har förstått.

Han betonar därför alla de små handlingar som bonden Åke kan göra: när han delar valsedlar ut görs det på ett överansvarfullt sätt med en mycket rolig stackotimig och när han ska montera en diabildduk till förbundssekreterarens (löjligen) overheadpresentation arbetar han duktigt med klassisk komik.

Han trasslar in sig i enorma mängder av problem med stativet och duken och arbetar allvarligt, intensivt och naivt på att lösa dem. Och han gör det utan att ramla ner i den klassiska amatörfälla där man outtalat ställer frågan till publiken: "Tycker ni inte att jag är rolig nu?".